

seminis fit, conceptio facta esset, merus conatus expellendi seminis foetum non laederet. Verum aliquid ultra facere, e. g. quod tenderet in ejiciendum vel necandum foetum forte conceptum, statim a primo tempore post copulam plane est illicitum.

Caput IV.

De duello.

850 1. Duellum dicitur pugna singularis, ex conducto, armis ad occidendum sive graviter vulnerandum aptis.

Nimirum 1) est pugna unius contra alterum, seu singulorum contra singulos; 2) pugna, quae armis periculosus suscipitur, non sola virga vel baculo ad letaliter laedendum inepto; 3) pugna *ex conducto*, quo distinguatur a defensione et a rixa ex improvise (saltem relate ad alterutrum) oriunda. Conductio autem fit de tempore et loco (aliter impossibile est ex conducto convenire), et per se etiam de armis. Attamen si in ipso loco conducto etiam electio armorum detur, duelli essentia non mutatur. Cf. etiam Greg. XIII., qui Const. infra cit. dicit: „omnes qui ex conducto, *statuto tempore et in loco convento*, etc.“

2. Duellum dicitur aut *publicum* aut *privatum*, prout suscipitur ex publica auctoritate aut privato nomine. — Alia distinctio duelli solemnitis (i. e. cum testibus) et simplicis est omnino accidentalis.

I. Duellum publica auctoritate susceptum propter bonum commune licitum esse potest; illicitum tamen ex causa vana vel improporcionata.

II. Duellum privata auctoritate susceptum — praecipue, ut fit, honoris vindicandi causa — juri naturali et canonico graviter repugnat.

III. Neque excusatio est ex parte duelli, quod ineatur ad primam sanguinis effusionem tantum, vel ad certum ictuum numerum; aut ex parte causae, quod, nisi quis suscipiat, officium cum gravi jactura bonorum dimittere cogatur ipseque pro infami habeatur.

IV. Sola igitur ratio, cur singulare certamen aliquis propria auctoritate suscipere potest, est defensio contra injustum aggressorem, quem aliter evadere nequit: sive jam aggredi actu incipit, sive minas inevitabiles infert, nisi cum ipso configatur.

851 **Uberior explicatio.** Ad I. 1. Justa causa duelli solum bellum justum est, aut ut finiatur, aut ut hostium provocantium insolentia frangatur, propriique exercitus existimatio servetur apud hostes, apud proprios animus. V. Gury-Ball. I. 404 ex Sanch. *in decal.* l. 2 cap. 39 n. 13. et 14.

Videlicet causa publica contra hostem judiciali sententia finiari nequit; quare nihil restat, nisi ut per pugnam finiatur; at si totus exercitus pugnare potest, loco omnium etiam singuli eligi *possunt*. Nihilominus dux ex alia ratione temere id committere nequit, ne videlicet certam spem victoriae cum dubio prorsus exitu singularis pugnae commutet.

Verum aliae causae, utpote quae legitimo iudicio finiari *possint*, illicite prorsus ad duelli tentamen ejusque exitum relegantur.

2. Auctoritas publica duellum imperare aut permittere nequit ostentationis causa, spectaculi causa; neque jussi configere possunt (nisi forte, uno aggrediente, ex parte alterius evadat justa defensio).

3. Si duobus reis juste capitis damnatis facultas detur duellandi, sub promissione victori vitam condonandi: id ex parte auctoritatis publicae ratione scandali, et quod finis imperandi inhonestus vix abesse potest, illicitum dicendum est; ex parte reorum tamen illicitum non est, quia occidere et occidi licite possunt ratione justitiae vindicativae, neque spes servandae vitae id reddit illicitum. Neque tamen ipsi rei duellum suscipere tenentur, quum in se ipsos sententiam exsequi juberi non possint.

Ad II. 1. Prohibitiones canonicae quam plurimae exstant. Cf. 852 Trid. sess. 25 *de ref.* cap. 19, Greg. XIII. Const. „*Ad tollendum*“ a. 1582, Clem. VIII. Constit. „*Illius vices*“ anno 1592, Ben. XIV. Constit. „*Detestabilem*.“

In qua Bulla „*Detestabilem*“ anno 1752 sequentes theses proscrispsit:

1. „Vir militaris qui, nisi offerat et acceptet duellum, tamquam formidolosus, timidus, abjectus, et ad officia militaria ineptus haberetur, indeque officio, quo se suosque sustentat, privaretur, vel promotionis alias sibi debitae ac promeritae spe perpetuo carere deberet, culpâ et poenâ vacaret, sive offerat, sive acceptet duellum.“

2. „Excusari possunt etiam honoris tuendi vel humanae vilipensionis vitandae gratia duellum acceptantes, vel ad illud provocantes, quando certo sciunt, pugnam non esse secuturam, utpote ab aliis impediendam.“

3. „Non incurrit ecclesiasticas poenas contra duellantes latas dux vel officialis militiae acceptans duellum ex gravi metu amissionis famae vel officii.“

4. „Licitum est in statu hominis naturali acceptare et offerre duellum ad servandas cum honore fortunas, quando alio remedio eorum jactura propulsari nequit.“

5. „Asserta licentia pro statu naturali applicari etiam potest statui civitatis male ordinatae, in qua nimirum vel negligentia vel malitia magistratus justitia aperte denegatur.“

2. Ratio autem interna, cur duellum privatum nunquam liceat, est haec: aut medium *natura sua ineptum* est ad finem propositum, aut effectus malus, i. e. occisio hominis evidensque vitae periculum, semper magis immediate ex suscepta actione sequitur, quam effectus bonus, qui *mediante* illo periculo audacter tolerato, atque mediante prava aliorum hominum aestimatione sequitur. Atqui conditio, quae omnium prima requiritur, ut possim ponere actionem duplicis effectus et mali et boni, haec est, ut effectus bonus saltem aequae immediate sequatur atque effectus malus, vel non mediante isto.

Ad III. 1. Duella, quae vocant „non fatalia“, communiter ne a gravi quidem periculo immunita sunt: neque satis cavetur, si pugnantibus thorace aliove operimento se induunt. Imo haec sola ratio, quod illa duella natura sua dent occasione duellis magis periculosus, sufficit, ut ipsa lege naturali interdicta esse censeantur. Verum si quod dubium maneat, id certissimum

est, ecclesiastica prohibitione et excommunicatione etiam illa comprehendi, ut ex Constitutione Clem. VIII. patet.

2. Nullam autem *causam* duellum excusare posse ex eo sequitur, quia non licet unquam facere mala, ut eveniant bona.

853 Ad IV. Si autem duellum mutatur in defensionem contra aggressorem, nihil est quo vetetur, etsi ipse aggressor subministret arma.

Quare 1. si adversarius minis, quae evadi nequeunt, intentis alterum cogit ad secum egrediendum in certum locum: id etiam naturam *defensionis* nondum mutat, neque facit certamen esse verum duellum.

2. Si minae non contra vitam, sed contra bona fortunae proferuntur, ita ut adversarius hinc et nunc paratus sit v. g. alterius domum incendere, neque jacturae factae reparatio postea obtineri possit: probabile est, configere statim pro bonis fortunae seu ad arcendum invasorem eodem modo licere, ut ea contra furem et latronem eructe defendere; neque id reprobatur thesis 4. et 5. a Ben. XIV. proscripta, quia a) thesis illa loquitur etiam de *offerendo* duello, quod licere absurdissime dicitur; b) loquitur de duello, non autem de conflictu, qui naturam duelli pro defendente non habeat: at cave, ne extra defensionem exeatur.

NB. De poenis ecclesiasticis contra duellantes eorumque complices dicitur in vol. II de poenis ecclesiasticis n. 918. 948. 949.

Caput V.

De bello.

854 I. Jus bellandi existere per se potest tantum in societate perfecta et contra eam, quae nimirum superiorem in suo ordine non habet.

II. Causa bellandi duplex esse potest: 1. ut repellatur injusta aggressio alterius hostilis exercitus — bellum defensivum; 2. ut repetatur vel vindicetur jus laesum seu injuria illata nec debita satisfactione reparata — bellum offensivum. Cui accedit causa opem ferendi alteri populo injuste oppresso.

III. De justitia causae moraliter certo constare debet, ut liceat bellum indicere: aliqui tamen putant sufficere, ut cum magna probabilitate de justitia constet; quod usui esse potest non tam ad ipsos Principes vel belli auctores securiores reddendos, quam ad exonerandam magis conscientiam eorum, qui in bellum proficisci coguntur.

Id potissimum de bello offensivo valet; nam ut bellum defensivum liceat, sufficit, ut de commissa injustitia non constet, siquidem tunc altera pars minus juste bellum indicit.

IV. Haec justae causae inquisitio ad belli auctores primosque duces et consiliarios spectat; tum etiam ad gregarios milites, qui *sponte* belligerare volunt, quamquam facilius externis rationibus in discernenda justitia aliquid juvari possunt. Qui vero ut subditi conscriptione coguntur, aut qui ex praecedenti contractu conductionis jam obstricti sunt, bellum gerere possunt, quamdiu de injustitia ipsis non constat.

V. Ad justitiam etiam pertinet, ut antequam bellum incipiatur, ab adversa parte reparatio petatur; quae si offertur congrua, a bello

desistendum est, sin minus, ex communi praxi indicitur, antequam inferatur.

VI. Quoad bellandi modum quaedam lege naturali licita aut illicita sunt, quaedam jure gentium constituta. Per se naturae lex id permittit, quod citra fraudes inevitabiles ad conterendos eos, qui actu hostes sunt, confert et ad puniendos eos, qui formaliter deliquerunt; at jus gentium quaedam moderamina induxit.

Explicatio. Ad I. 1. Adesse aliquando jus bellandi, ex eo probatur, quod bellum potest esse modus necessarius propria jura vindicandi eaque sarta tecta servandi. Sicut enim ex notione juris in genere est, ut possit violenter etiam defendi et repeti, ita etiam ad jura personae moralis, maxime personae moralis necessariae et societatis perfectae, pertinet, ut ejus jura sociali actione violenta, si opus est, defendi possint. Quod si fit contra alteram societatem independentem, habes bellum.

Imo etiam injuriae vindicandae causa id aliquando licitum esse debet, quia alioquin injuriae ab independente societate commissae inultae manerent et proin contra bonum commune crescerent. Non est igitur privata vindicta, sed justa poena, quae per tale bellum infligitur. Civitas enim seu Princeps injuste laesus pro hoc actu fit quasi Superior civitatis peccatricis, et justitiae causa et amore ad reparandum ordinem recti bellando poenam sumere conatur.

2. Solam autem societatem perfectam bellum per se gerere posse, propterea dici debet, quia alias recursus possibilis est ad legitimum Superiorem, qui jus dicere et exsequi potest. Insuper nisi bellum necessarium sit medium, licitum non est, utpote ingentibus malis conjunctum.

Quamquam etiam provincia rebellis a legitimo Principe exercitu invadi et in potestatem redigi iterum potest: hinc modum quidem et speciem belli habes, non tamen bellum stricto sensu.

3. Cui in perfecta societate seu re publica, belli indicendi jus competat, ex diversis formis constitutionis regnorum pendet.

Ad II. 1. Bellum defensivum contra eum, qui injuste infert, 856 licere per se, luce clarius est.

2. Belli autem offensivi justas causas singillatim recenset Laymann lib. 2 tr. 3 cap. 12 assert. III, quarum praecipuae sunt:

- 1) ut recuperetur provincia nondum jure concessa ab altero detenta;
- 2) ad vindicandam gravem contumeliam reipublicae vel Principi illatam;
- 3) ut ultio sumatur de gente, quae alteri in injusto bello opem tulit;
- 4) ut repellantur ii, qui injuste prohibent, ne multum nocentes puniantur;
- 5) ut animadvertatur in populum foedifragum, si violatio foederis in damnum aut contumeliam cessit;
- 6) ut impetrentur ea, quae jure gentium permissa sunt et per injuriam negantur.

Cujus doctrinae non est, quem repugnantem viderim. Hinc incaute et minus recte dici colligitur, quod aliquando proferunt, bellum non licere nisi repellendae aggressionis causa, quae aliter repelli non possit.

Ad III. Si de *vindicanda* injuria similive causa agitur, dubium non est, quin certo prorsus de delicto tanta poena puniendo constare debeat. — Si autem agitur de possessione aliqua recuperanda, sunt, qui putent sufficere, ut jus *probabilius* contra possessorem probetur: v. apud S. Alph. n. 408. — Quo fieri potest, ut aliquando bellum ex utraque parte subjective justum sit. Id multo facilius contingere potest ex parte *militum* pignantium.

857 Ad IV. Plerumque circa milites subditos, qui obedire teneantur, statuunt, eorum non esse, *inquirere* de belli justitia. Nihilominus si ex circumstantiis vehemens suspicio de belli injustitia adest, quam sperare possunt inquisitione aut certo veram aut certo falsam evasuram, ab inquisitionis obligatione non excusantur. Cf. Lugo *de just. et jure* d. 18 n. 21 sqq., Castropal. *de conscientia* disp. 3 p. 14 n. 2 etc. Attamen nec possunt, nec debent tantum inquirere, quantum primarii duces; neque, manente dubio, a bellando prohibentur.

Ad V. Imo bello jam exorto, si competens satisfactio offertur — quae utique tum augenda est — desistendum est a belli prosecutione, utpote quae sit non necessaria, atque alia multa gignat mala.

Ad VI. 1. Licet uti fraudibus non imperceptibilibus; imo quae cum solo *mendacio* fiunt, ut si exploratores se fingant amicos, illicita quidem, sed ex hoc nondum mortalia sunt: S. Alph. n. 410, 2. — Aliud est de iis, quae nulla prudentia caveri possunt, ut veneno aquas inficere etc.

2. Quae jure gentium excludantur, saepe non ita clarum est; censentur autem ea plerumque esse, quae nimiam devastationem causarent. Verum etsi de jure gentium aut de consuetudine vim legis internationalis habente non ita constat: ille, qui mediis istis extraordinariis contra hostes utitur, summo sese exponit periculo idem patiendi ab adversariis, aut movendi indignationem aliarum gentium seque excludendi a privilegio consuetudinis, si forte aliis dederit bellandi causam.

3. Praxis communis hodie est, ut, excepto bello navali, pareatur bonis privatorum. — Per se quidem bona privatorum vexare intra certos limites ab antiquis scriptoribus non censetur illicitum esse (cf. Laymann l. c.), sc. 1) quatenus ipsi aliquo modo culpam participant; 2) quatenus ea, quae devastantur, etiam per modum tributi exigi potuerint, aut illa a principe vel republica noxia resartum iri, praesumi potest. — Quare si urbs hostilis in praedam datur exercitui victori (supposita belli justitia) milites praedam utique suam faciunt, si vero contra ducis voluntatem praedantur, videndum est, utrum solius militaris disciplinae causa id noluerit dux, an eo fine, ut bonis hostium privatis parcat. Si posterius, milites *injustitiae* et restitutioni obnoxii sunt; si prius, ita ut dux damno hostibus illato et possessioni a suis militibus captae potius consentiat, inobedientiae quidem rei sunt milites, sed non *injustitiae*. Cf. S. Alph. n. 409.

Hodie tamen videtur praesumptio adesse illius voluntatis, qua dux velit parci bonis privatorum propter ipsos: nisi forte agatur de rebus ad convenientem victum necessariis¹.

¹ Exemplum hodierni juris sume ex statutis pro Statibus Foederatis Americ. Sept., quae Konings in sua theol. mor. n. 481 ita exhibet:

I. Pro bello terrestri: 1. Praedam in bello justo captam non a militibus acquiri,

4. Urbem vicumve, qui hostiles actiones exercuerunt, puniri posse, nisi sotes tradantur, *injustitiae* damnari nequit. Imo etsi accidat, ut sotes cognosci nequeant, id negligentiae et culpae juridicae attribui potest ab altera parte, quae justum bellum gerit, ita ut propterea non in vita quidem, sed in bonis fortunae incolas loci non injuste puniat. — Verum in clementiam potius inclinari decet, neque unquam manus militaris sine legitima auctoritate in tali casu bona incolarum invadere potest.

5. Contra milites, qui pugnaverunt ex sua parte *injuste*, summo quidem jure severe procedi potest, ita ut ne iis quidem, qui tradere se volunt, parci prorsus *debeat*, debeat tamen, si captis promissio facta sit, aut si hac conditione captivi facti sint. Verum secundum hodiernum morem censeretur crudelis severitas, si quis summo jure agere vellet: imo propterea etiam raro id licere nunc potest, quia milites pugnantes, utpote coacti, raro formalis *injustitiae* in gerendo bello rei dici possunt: quare vita eos punire, poena exorbitans ac proin injusta dici debet.

6. Militibus, qui injuste capti sunt, non solum fugere licet, sed etiam ex bonis hostium sibi providere, quoniam injustum damnum passi sunt. Cf. Laym. l. c. et S. Alph. ex Busenb. l. 3 n. 410, 4.

7. In bello injusto duces obnoxii sunt certo restitutioni omnium dam-⁸⁵⁸ norum ab exercitu illatorum: singuli milites saltem quoad ea damna, quae ipsi intulerunt, aut ad quae inferenda positive excitaverunt alios. Circa reliqua damna communi actione illata, saltem tenentur pro rata; in solidum eos de toto damno teneri, saepe negari debet, quum in totum damnum *efficacem* influxum non exercuerint. Cf. infra *de restitut.* n. 1017. — Posse eos aliquando propter gravissimum metum excusari in inferendis damnis bonorum fortunae, collige ex iis, quae de *cooperatione* dicta sunt.

8. In bello injusto milites, etsi coacti, non possunt hostem occidere, aut actiones periculosas contra eum exercere, sed aërem verberare debent; imo si in pugna invaduntur ab adversario, cruenta se defendere nequeunt. Quod a multis sic intelligitur, ut per se ne tum quidem iis liceat se defendere, si adversarius arma tradenti veniam dare nolit.

At equidem puto tum communiter id licere; nam quoniam plerique coacti exercitui se junxerunt, praesumendum est, singularem militem hucusque *injustitiam* morte dignam non commisisse, si adversario, quem obviam habet, se tradere paratus est: quare tum adversarius injuste poenam extremam ab eo sumeret; quodsi vere injuste, alteri jus defensionis competit. Ita Soto *de just.* l. 5 q. 1 a. 7; Tambur. *in decal.* l. 6 cap. 1 § 1 n. 9, qui citat S. Antonin., Bonac. etc.

sed a republica; quare milites non posse retinere, nisi quod illis sive expressa sive tacita principis voluntate donetur. 2. Milites nihilominus praesumere posse, sibi concedi spolia occisorum, nisi de contraria voluntate principis constet. 3. Privatorum bonis damnum inferre militibus nequaquam licere; neque plus ex illis sumi posse, nisi quae pro vita sint necessaria.

II. Pro bello navali: 1. Hostium naves et omnia, quae in eis reperta sint, sibi acquirunt ii, qui auctoritate civitatis facultatem acceperunt, naves propriis expensis exstruendi et hostes aggrediendi. 2. *Injustitiae* reos non esse, qui sine illa facultate in scriptis accepta suis viribus naves hostiles aggrediantur et occupent. 3. In bello navali idem jus occupandi esse naves stricte hostiles, atque naves privatorum hominum, qui hostilis nationis sint.

859 Appendix peccatorum eorum, quae facilius occurrere possunt, contra *quintum* decalogi praeceptum:

1. Se ipsum gravi vitae vel valetudinis periculo sine justa causa exponere: magis etiam propriam mutilationem vel autochiriam committere.
2. Alterum sine auctoritate occidere, vel graviter percutere.
3. Abortum sensu theologico procurare.
4. Graviter injuriose alterum percutere, vel rixam exercere.
5. In defensione certe et clare moderamen excedere, vel ex vindicta agere.
6. Ad duellum provocare, illudve acceptare, aut ei cooperari.
7. Bello injusto cooperari.
8. In bello justo justum bellandi modum Superiorisve mandatum contra hostes excedere.
9. *Adde*, sibi aut alteri serio grave malum imprecari, cupere, inferre velle.

De vindicta et inimicitia recole, quae supra explicata sunt.

Tractatus III.

De officiis circa bonum conjugale ac de luxuriae peccatis.

Praec. VI. decalogi: „*Non moechaberis.*“ Exod. 20, 14.

860 Ante hanc materiam satis lubricam sit monitum S. Alph. l. 3 n. 413: „Det mihi veniam, quaeso, castus lector, si plures quaestiones et circumstantias hinc discussas et declaratas inveniet. Utinam brevius aut obscurius explicare me potuissem! Sed quum haec sit frequentior atque abundantior confessionum materia, et propter quam major animarum numerus ad infernum delabitur, imo non dubito asserere, ob hoc unum impudicitiae vitium, aut saltem non sine eo, omnes damnari, quicumque damnantur: hinc opus mihi fuit ad instructionem eorum, qui moralem scientiam cupiunt addiscere, ut clare — licet quo castissime fieri potuit — me explicarem, et plurima particularia discuterem. Oro tamen studiosos, qui ad munus audiendarum confessionum se parant, ut hunc tractatum . . non legant, nisi quum fuerint ad excipiendas confessiones jam proximi; legantque ob hunc unice finem, omnem prorsus curiositatem abjicientes, atque eo tempore saepius mentem ad Deum elevent, et Virgini Immaculae se commendent, ne, dum aliorum animas Deo student acquirere, ipsi suarum detrimentum patiantur.“

Ex iis, qui peccata luxuriae succincte et clare explicant, consuli merentur praeter S. Alph. l. 3 (al. 4) n. 412—485, Sporer *de matrimonio* cap. 3, Tambur. *in decal.* lib. 7 et 10, del Vecchio v. I. n. 442—479.

Voluptatem veneream capere et eis, quae ad propagationem humani generis spectant, inhaerere, in solo matrimonio licitum esse, ipsa natura satis declarat: nam alioqui cum ruina humani generis libidinis habenae laxarentur, provida autem propaginis humanae cura non haberetur. Quare recte hujus materiae tractationi titulum „de bono conjugali“ inscripsimus.

Positiva officia his continentur, ut debitum conjugale conjuges inter se praestent: quod postea de matrimonio agentes tractabimus.

Negativa officia in matrimonio sunt, ne contra conjugis jus neve contra sacramenti sanctitatem fides frangatur; extra matrimonium, ut a venerea voluptate prorsus absteineatur.

De negativis obligationibus earumque gravitate hinc tantum acturi sumus, de materia castis oculis taedio plena, sed confessariis maxime necessaria, ne aut indulgentiores peccatis conniveant, aut rigidiores peccata adaugeant.

Caput I.

Generalis luxuriae conceptus ejusque malitia.

Luxuria est inordinatus venereorum appetitus. Cujus completus actus 861 est in seminis effusione atque voluptate inde percepta, incompletus in commotione spirituum generationi servientium, atque circa genitalia percipitur.

In feminis veri seminis quidem secretio non fit, attamen etiam apud eas completa venerea voluptas cum secretionem humoris in organis generationi servientibus percipitur, incompleta similiter in turpi commotione.

A seminis secretionem „distillatio“ distinguitur, quae levioris et plane diversi humoris emissio est, neque tam copiosa, sed fere stillatim facta. At duplici modo talis distillatio potest contingere, 1) cum genitalium commotione et delectatione, 2) sine delectatione. Si priore modo fit, cum seminis quadam effusione vel saltem ejus periculo jungitur, atque de ea quoad moralitatem specificè idem dic, vel fere idem, ac de seminis effusione seu pollutione; si vero sine delectatione accidit, etsi cum quadam naturali commotione, de ea nihil curandum est, et negligi debet sicut cujuslibet excrementi abscessus, neque *talis* distillationis causas cavere tenemur: ita Tamb. *in decal.* l. 7 c. 3 § 5 n. 53, Anton. a Spiritu Sancto tr. 9 n. 91, S. Alph. l. 3 n. 477 cum aliis multis. (Studiosam quidem distillationis procurationem qui vult, sane pravam voluptatem quaerit.) — Hoc notari debet, quando quaeritur de malitia luxuriae in causa tantum volitae.

A venerea delectatione distinguitur mere sensitiva. Sensitivam delectationem eam, quae ex alia prorsus re, quam ex qua venerea, percipitur, non esse similis culpae, si culpa est, nimis est evidens, ut sensitiva delectatio percepta ex auditu harmoniae, ex aspectu florum, ex tactu serici etc. — At quando loquuntur scriptores de sensitivae delectationis malitia in comparatione ad veneream, intelligunt eam sensitivam delectationem — sentitur ex commotione sanguinis circa pectus —, quae percipitur ex re (potissimum tactu, sed etiam visu) quae etsi in se non obscoena, tamen idonea est ad excitandam veneream commotionem.

Eam igitur delectationem admittere, vel non statim suppressere, ex se peccatum grave non est, eam autem studiose quaerere, saepissime immune non erit a peccato gravi, quoniam periculum incidendi et consentiendi in veneream delectationem secum fert. Imo si quis ex tactu graviter obscoeno praetenderet solam utique sensibilem delectationem se percipere: id admitti prorsus non potest, siquidem illa delectatio aut erit in se ve-